

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЕКОЛОГІЯ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ ЕКОЛОГІЯ

КУРСОВА РОБОТА

З дисципліни «Загальна екологія»

на тему: «Антропогенний вплив на ліси
ДП «Охтирський лісгосп» та заходи з їх охорони»

Виконав: студент II курсу, 39 ст групи
галузі знань 10 Природничі науки
спеціальності 101 Екологія
Михайло РИКОВ

Керівник - викладач
Анна КОГУТ

Оцінка за національною шкалою

Члени комісії

(підпис) Наталія КОШЕЛЬ

(підпис) Валентина ФЕДЕНКО

м. ОХТИРКА – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Відділення Аграрних та природничих технологій
Освітньо-кваліфікаційний рівень фаховий молодший бакалавр
Шифр та найменування галузі знань 10 Природничі науки
Освітньо-професійна програма Екологія
Спеціальність 101 Екологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова ЦК економічних спеціальностей

_____ Анна КОГУТ

« _____ » _____ 2025 р

ЗАВДАННЯ
на курсову роботу з дисципліни
„Загальна екологія”
студенту 2 курсу 39 ст групи
Михайлу РИКОВУ

Тема роботи: «Антропогенний вплив на ліси ДП
“Охтирський лісгосп” та заходи з їх охорони»

1. Вихідні дані до роботи: літературні джерела, офіційні звіти ДП «Охтирський лісгосп», національна інвентаризація лісів України, картографічні матеріали та власні польові спостереження стану лісів.

2. Перелік завдань, які будуть виконуватися в роботі:

1. Проаналізувати літературні джерела з питання антропогенного впливу на лісові екосистеми.
2. Дати природну та господарську характеристику території ДП «Охтирський лісгосп».
3. Оцінити основні види антропогенного навантаження на ліси лісгоспу.
4. Визначити екологічні наслідки цього впливу.
5. Розглянути сучасні заходи охорони та відновлення лісів, які впроваджуються лісгоспом.
6. Запропонувати можливі шляхи зменшення антропогенного впливу.

Дата видачі завдання « _____ » _____ 2025 р.

Керівник курсової роботи _____ Анна КОГУТ

Завдання до виконання прийняв студент « _____ » _____ 2025 р.

Студент (ка) _____

Розглянуто і схвалено на засіданні ЦК економічних спеціальностей

Протокол № _____ від _____

ЗМІСТ

ВСТУП

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

АНТРОПОГЕННОГО ВПЛИВУ НА ЛІСОВІ ЕКОСИСТЕМИ

- 1.1. Поняття антропогенного впливу на лісові екосистеми
- 1.2. Основні форми антропогенного навантаження на ліси
- 1.3. Сучасний стан вивчення лісових екосистем Лівобережної України
- 1.4. Лісові ресурси та екологічні проблеми регіону Сумщини

2. ОПИС МЕТОДУ ТА ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ

- 2.1. Характеристика ДП «Охтирський лісгосп»
- 2.2. Об'єкт і предмет дослідження

3. ПРАКТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ ТА ЗАХОДІВ ОХОРОНИ

- 3.1. Сучасний стан лісових ресурсів ДП «Охтирський лісгосп»
- 3.2. Основні види антропогенного навантаження на ліси
- 3.3. Екологічні наслідки антропогенного впливу
- 3.4. Діяльність лісгоспу щодо охорони та відновлення лісів

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність теми: Ліси є одним із найважливіших компонентів біосфери, забезпечуючи стабільність глобальних екологічних процесів та підтримуючи біорізноманіття. Вони виконують низку життєво важливих функцій: регулюють газовий склад атмосфери, запобігають ерозії ґрунтів, впливають на водний режим територій, слугують середовищем існування для величезної кількості видів рослин і тварин. Сучасні лісові екосистеми зазнають значного антропогенного навантаження, яке призводить до їх деградації, зменшення площі, зниження продуктивності та послаблення екологічної стійкості.

Територія Сумської області, зокрема регіон діяльності ДП «Охтирський лісгосп», не є винятком. Ліси цього району відіграють важливу природоохоронну, ресурсну та рекреаційну роль, забезпечуючи населення деревиною, киснем, місцями відпочинку та середовищем проживання для багатьох видів флори й фауни. Однак їх стан значною мірою залежить від впливу людської діяльності: інтенсивної лісозаготівлі, санітарних рубок, рекреаційного навантаження, пожеж, забруднення та інших факторів. Тому дослідження характеру й рівня антропогенного впливу на ліси Охтирського лісгоспу є актуальним завданням як у науковому, так і в практичному аспекті.

Актуальність теми обумовлена необхідністю підвищення ефективності природоохоронної діяльності, раціонального використання лісових ресурсів та впровадження сучасних підходів до охорони і відтворення лісів. Вивчення екологічних проблем конкретної території дає можливість об'єктивно оцінити рівень впливу людини на лісові екосистеми та визначити оптимальні заходи щодо їх збереження.

Мета дослідження — проаналізувати антропогенний вплив на ліси ДП «Охтирський лісгосп» та визначити основні заходи, спрямовані на їх охорону та відновлення.

Об'єкт дослідження — ліси, що знаходяться на території ДП «Охтирський лісгосп».

Предмет дослідження — антропогенний вплив на лісові екосистеми та заходи їх охорони.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОГЕННОГО ВПЛИВУ НА ЛІСОВІ ЕКОСИСТЕМИ

1.1. Поняття антропогенного впливу на лісові екосистеми

Лісові екосистеми є складними природними комплексами, у яких взаємодіють деревна та трав'яниста рослинність, тваринний світ, мікроорганізми, ґрунтові процеси та кліматичні умови. У природному стані ліси мають здатність до саморегуляції й підтримання внутрішньої рівноваги, однак їхня стійкість значною мірою залежить від масштабу та характеру людської діяльності.

Антропогенний вплив на лісові екосистеми — це сукупність прямих і непрямих змін, які виникають унаслідок господарської діяльності людини й призводять до порушення структури, функцій і стану лісових біогеоценозів. Цей вплив може змінювати видове різноманіття, вікову структуру насаджень, інтенсивність біологічних процесів, а також здатність лісу виконувати середовищотвірні та захисні функції. [2].

Антропогенне навантаження на ліси проявляється у вигляді фізичних, хімічних або біологічних деструктивних процесів, які порушують природну рівновагу. Наслідками такого впливу можуть бути деградація ґрунтів, зменшення площі лісів, зниження продуктивності, ослаблення стійкості насаджень до шкідників і хвороб, а також зміна мікроклімату.

Лісові екосистеми реагують на антропогенний тиск по-різному, залежно від ступеня втручання: від часткового порушення верхнього шару ґрунту та зміни трав'яного покриву до повної трансформації ландшафту. Тривале й інтенсивне навантаження часто призводить до поступової деградації лісу, що потребує значних зусиль для його відновлення.

Таким чином, антропогенний вплив на лісові екосистеми є комплексним процесом, який охоплює широкий спектр негативних змін і потребує

детального аналізу для забезпечення раціонального використання та ефективної охорони лісів [3].

1.2. Основні форми антропогенного навантаження на ліси

Антропогенний вплив на ліси проявляється у різних формах, що відрізняються механізмом дії, інтенсивністю та наслідками. Найпоширенішими з них є:

1. Лісозаготівля та вирубки

Лісозаготівельна діяльність є однією з головних форм прямого антропогенного впливу. Вирубки змінюють вікову та просторову структуру насаджень, знижують біорізноманіття, порушують ґрунтовий покрив і мікроклімат. Інтенсивна рубка може спричинити ерозію, зменшення запасів деревини та погіршення відновлюваності лісу.

2. Санітарні рубки та доглядові заходи

Хоча санітарні рубки спрямовані на оздоровлення лісів, їх неправильне або надмірне проведення може мати негативні наслідки: надмірне розрідження деревостану, порушення тіньового режиму та зниження стійкості насаджень.

3. Рекреаційне навантаження

Відвідування лісів для відпочинку сприяє витоптуванню рослинності, пошкодженню молодняку, засміченню території, утворенню несанкціонованих стежок та місць для вогнищ. У районах із високою рекреаційною активністю екосистема може втратити здатність до природного самовідновлення.

4. Пожежі лісові

Лісові пожежі є однією з найнебезпечніших форм антропогенного впливу. Значна частина загорянь спричинена людською діяльністю — недбалістю, спалюванням стерні, порушенням правил поводження з вогнем. Пожежі

знищують рослинність, порушують ґрунтовий профіль, призводять до загибелі тварин і змінюють структуру лісових насаджень на десятиліття.

5. Забруднення навколишнього середовища

Хімічні забруднювачі (вихлопні гази, промислові викиди, добрива, пестициди) негативно впливають на стан деревної рослинності, порушують ґрунтові процеси, спричиняють накопичення токсичних речовин та зниження життєздатності лісів. У районах поблизу доріг часто спостерігається погіршення стану лісових насаджень.

6. Незаконні вирубки та браконьєрство

Незаконна діяльність спричиняє значні збитки лісовим ресурсам. Самовільні рубки порушують цілісність лісових масивів, змінюють структуру насаджень, а браконьєрство призводить до скорочення чисельності тваринного світу та руйнування харчових ланцюгів.

7. Інфраструктурний розвиток

Будівництво доріг, ліній електропередач, трубопроводів та інших об'єктів сприяє фрагментації лісових екосистем, зменшенню площі природних угідь і порушенню міграційних шляхів тварин.

1.3. Сучасний стан вивчення лісових екосистем Лівобережної України

Лівобережна Україна охоплює території Полісся, Лісостепу та частково Степу, що зумовлює різноманітність лісових екосистем, їх складну структуру та відмінності у фітокліматичних умовах. Сучасні наукові дослідження зосереджені на вивченні типології лісів, їхнього природного поновлення, стійкості до антропогенного впливу, а також на питанні адаптації лісових насаджень до змін клімату, які останніми роками особливо помітні в Лівобережному регіоні [1].

Значна увага вчених приділяється просторово-типологічній структурі лісів, оскільки вона визначає потенційну продуктивність насаджень, їх

біорізноманіття та екологічні функції. Дослідження показують, що для Лівобережжя характерні як природні, так і штучно створені насадження, зокрема соснові, дубові та змішані ліси. Вивчення їх стану та динаміки розвитку є ключовим для визначення перспектив сталого використання лісових ресурсів регіону [1].

Окремий напрям сучасних досліджень стосується впливу техногенних, аеротехногенних і хімічних забруднень на лісові екосистеми. У насадженнях, розташованих поблизу промислових зон, автошляхів та великих населених пунктів, фіксується погіршення фітосанітарного стану, зменшення річного приросту, накопичення важких металів у ґрунті та листі дерев [2]. Такі зміни негативно впливають на стійкість лісу до хвороб, шкідників і посух. Учені підкреслюють важливість регулярного моніторингу за допомогою дендрохронологічного аналізу, ґрунтових досліджень і дистанційного зондування території.

Важливою темою досліджень є й вплив кліматичних змін на ліси Лівобережної України. У наукових роботах зазначено, що підвищення середньорічних температур, зменшення кількості атмосферних опадів та зростання частоти літніх засух негативно впливають на соснові та дубові насадження, які є переважаючими для цього регіону [2]. Посилення абіотичних стресів призводить до збільшення випадків усихання деревостанів, поширення короїдів та інших шкідників.

Особливе місце займають дослідження, пов'язані з національною інвентаризацією лісів України, яка надає актуальні дані щодо площі лісів, вікової структури, запасів деревини та продуктивності насаджень у Лівобережному регіоні. За інвентаризаційними даними, ліси Лівобережжя характеризуються відносно стабільними показниками приросту, проте мають нерівномірну структуру за віковими групами, що впливає на їх стійкість та здатність до природного відновлення [3]. Ці дані широко використовуються науковцями для аналізу тенденцій розвитку лісів та розробки заходів з їх охорони.

Дослідники також звертають увагу на біорізноманіття лісів Лівобережної України, яке залежить від природних умов, ступеня антропогенного впливу та історії лісокористування. У працях українських лісівників відзначається зменшення кількості деяких видів середньої надґрунтової рослинності через рекреаційний тиск та порушення ґрунтового покриву, а також зміна складу фауни внаслідок розбудови транспортної інфраструктури та зниження цілісності лісових масивів [2].

Таким чином, сучасний стан вивчення лісових екосистем Лівобережної України характеризується комплексним підходом, який включає аналіз природних умов, антропогенних чинників, кліматичних змін і біорізноманіття. Отримані результати мають важливе практичне значення для підвищення ефективності лісоуправління, планування лісовідновлювальних заходів та збереження екологічної стійкості лісів у регіоні.

1.4. Лісові ресурси та екологічні проблеми регіону Сумщини

Лісові ресурси Сумської області представлені переважно змішаними лісами з домінуванням дуба, сосни, вільхи та берези; значну частку складають штучні насадження та лісові культури. За даними регіональних звітів і національної інвентаризації, поодинокі площі демонструють задовільну продуктивність, проте загалом регіон характеризується неоднорідністю запасів і потребою в заходах з лісовідновлення та підвищення продуктивності окремих кварталів [3].

Основні екологічні проблеми регіону Сумщини пов'язані з: 1) інтенсивною лісозаготівлею у певні періоди і ризиком надмірного вирубування на окремих ділянках; 2) рекреаційним навантаженням поблизу населених пунктів та місць відпочинку (утворення несанкціонованих стежок, засмічення, підпали); 3) антропогенними пожежами і браком ефективних превентивних заходів у деяких районах; 4) впливом промислових і

транспортних викидів на фітосанітарний стан насаджень. Офіційні звіти лісової адміністрації та аудит-документи підкреслюють потребу в посиленні контролю за незаконними рубками, покращенні лісоохоронної інфраструктури та розширенні програм природного та штучного відновлення лісів [4].

На регіональному рівні також відзначається необхідність інтегрованого підходу: поєднання лісовпорядкування, моніторингу стану насаджень, просвітницької роботи з населенням та впровадження сучасних методів лісовідновлення (насінництво, розсадники, адаптивні технології з урахуванням зміни клімату). Такі заходи можуть знизити інтенсивність негативних процесів і підвищити екологічну стійкість лісів Сумщини в довготерміновій перспективі [2],[3]

2. ОПИС МЕТОДУ ТА ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Характеристика ДП «Охтирський лісгосп»

Державне підприємство «Охтирський лісгосп» є одним із провідних лісогосподарських підприємств Сумської області. Його діяльність спрямована на ведення сталого лісового господарства, охорону, захист, раціональне використання та відтворення лісових ресурсів регіону. Лісгосп виконує екологічні, соціальні та економічні функції, забезпечуючи підтримання лісового фонду, збереження біорізноманіття та розвиток місцевої інфраструктури. Підприємство здійснює лісовпорядкування, проводить лісокультурні роботи, охороняє ліси від пожеж та незаконних рубок, а також займається вирощуванням посадкового матеріалу у лісових розсадниках.

ДП «Охтирський лісгосп» розташоване у південно-західній частині Сумської області, на території Охтирського району. Лісові масиви підприємства знаходяться в межах Лісостепової зони України, що визначає переважання мішаних лісів та різноманіття типів деревостанів. Територія лісгоспу межує з Полтавською областю, а також включає ліси поблизу таких населених пунктів, як Охтирка, Чупахівка, Грунь, Сонячне, Бугрувате та інші. Географічне положення лісгоспу визначає його природні умови: помірно-континентальний клімат, наявність річкової мережі (річки Ворскла, Охтирка та їх притоки) та переважання рівнинного рельєфу. Розташування в Лісостеповій зоні робить територію сприятливою для формування високопродуктивних соснових насаджень.

Клімат території ДП «Охтирський лісгосп» помірно континентальний із теплим літом і помірно холодною зимою. Середньорічна температура становить +7...+8 °С. У січні температура зазвичай опускається до -6...-8 °С,

а в липні піднімається до +19...+21 °С. Середньорічна кількість опадів коливається в межах 520–580 мм, причому більша їх частина припадає на літній період.

Територія характеризується відносно м'яким кліматом, що сприяє росту широколистяних і хвойних порід. Вітровий режим переважно представлений північно-західними та західними вітрами. Рельєф переважно рівнинний з незначними хвилястими формами, які створені діяльністю води та вітру.

Ґрунтовий покрив представлений переважно сірими лісовими та дерново-підзолистими ґрунтами, що мають середній вміст гумусу. У пониженнях та долинах формуються більш родючі опідзолені чорноземи.

Природні умови сприяють формуванню різноманітних лісових екосистем, у тому числі хвойних, листяних і змішаних насаджень.

Лісовий фонд ДП «Охтирський лісгосп» відзначається значною різноманітністю типів лісів, що зумовлено різними ґрунтово-кліматичними умовами.

Основні деревні породи, що формують деревостани лісгоспу:

Хвойні породи

- Сосна звичайна (*Pinus sylvestris*) — займає значні площі, є однією з головних господарсько важливих порід. Утворює штучні та природні насадження, переважно на піщаних та супіщаних ґрунтах.
- Ялина європейська (*Picea abies*) — зустрічається рідше, переважно у вологих місцезростаннях.

Твердолистяні породи

- Дуб звичайний (*Quercus robur*) — формує високопродуктивні насадження у свіжих і вологих сугрудах, є важливим компонентом мішаних лісів.
- Ясен звичайний (*Fraxinus excelsior*) — трапляється у вологих місцезростаннях та долинах річок.

М'яколистяні породи

- Береза повисла (*Betula pendula*)

- Осика (*Populus tremula*)
- Липа серцелиста (*Tilia cordata*)
- Вільха чорна (*Alnus glutinosa*)

М'яколистяні породи часто виступають як супутні або як тимчасові породи на вирубках і ділянках, що проходять природне відновлення.

Лісові масиви підприємства характеризуються мішаною структурою, що позитивно впливає на їх біорізноманіття, стійкість до хвороб, шкідників і природних катаклізмів. Різноманітність типів лісів забезпечує стабільність екосистем та можливість ведення багатofункціонального лісового господарства.

2.2. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єктом дослідження є ліси, що знаходяться на території ДП «Охтирський лісгосп», зокрема їхня структура, склад насаджень, біорізноманіття та стан екологічної рівноваги під впливом антропогенних факторів.

Предмет дослідження — характер і рівень антропогенного впливу на лісові екосистеми лісгоспу та заходи з їх охорони і відновлення. Дослідження охоплює аналіз впливу вирубок, рекреаційного навантаження, пожеж, забруднення та інших антропогенних факторів на стан деревостанів, ґрунтів та флори й фауни.

2.3. Методи дослідження

Для досягнення поставленої мети роботи застосовувався комплекс методів, що дозволяє оцінити стан лісів, визначити вплив людини та запропонувати заходи з охорони.

Аналіз літературних джерел

Даний метод передбачав вивчення наукових і навчальних публікацій, звітів Державного агентства лісових ресурсів України, матеріалів національної інвентаризації лісів, а також досліджень з екології та

лісівництва. Аналіз літератури дозволив з'ясувати сучасний стан знань про антропогенний вплив на ліси, типи лісових насаджень Лівобережної України та методи охорони і відновлення лісів.

Порівняльно-географічний метод

Цей метод дозволяє оцінити зміни в стані лісів, порівняти ділянки з різним рівнем антропогенного навантаження, а також виявити закономірності у структурі насаджень. Порівняння проводилося на основі картографічних матеріалів, статистичних даних лісгоспу та опублікованих досліджень по аналогічних регіонах.

Польові спостереження

Польові спостереження передбачають візуальну оцінку стану деревостанів, фіксацію видового складу, визначення ознак порушення екосистем (вирубки, пожежі, рекреаційний вплив), стану ґрунту та наявності сміття або пошкоджень. Цей метод дозволяє отримати первинні дані про реальний стан лісів, що підлягають аналізу.

Картографічний аналіз та використання відкритих даних

Для дослідження застосовувався аналіз картографічних матеріалів (топографічних і тематичних карт), а також відкритих даних геоінформаційних систем (GIS) та супутникових знімків. Цей метод дозволяє оцінити площі лісових масивів, просторове розташування рубок, зміну структури лісів та зонування за типами впливу.

3. ПРАКТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ ТА ЗАХОДІВ ОХОРОНИ

3.1. Сучасний стан лісових ресурсів ДП «Охтирський лісгосп»

ДП «Охтирський лісгосп» займає значну територію в Сумській області. Ліси підприємства представлені як природними, так і штучними насадженнями. Основними деревними породами є дуб, сосна, ясен, береза та вільха. Мішана структура лісів сприяє підтриманню біорізноманіття, стійкості до шкідників і хвороб, а також забезпечує стабільний приріст деревини.

Стан лісів у більшості кварталів оцінюється як задовільний. На території лісгоспу проводяться регулярні заходи з догляду за насадженнями, лісовідновлення та охорони від пожеж. Однак деякі ділянки піддаються негативному впливу людини, що проявляється у вигляді вирубок, рекреаційного тиску та забруднення. Також спостерігаються окремі випадки пошкодження деревостанів шкідниками і хворобами.

Лісгосп активно займається відновленням лісів: висаджуються нові дерева, доглядають за молодняком, проводяться роботи з підживлення та оздоровлення лісових масивів. Завдяки цьому більшість лісових ділянок зберігають продуктивність і екологічну цінність для регіону.

3.2. Основні види антропогенного навантаження на ліси

Антропогенний вплив на ліси ДП «Охтирський лісгосп» проявляється у кількох основних формах:

1. Лісозаготівля та вирубки

Регулярні рубки проводяться для заготівлі деревини та санітарного очищення лісу. Хоча вони необхідні для ведення лісового господарства, надмірні або несанкціоновані вирубки можуть порушувати структуру деревостанів, спричиняти ерозію ґрунтів і зменшувати біорізноманіття.

2. Рекреаційний тиск

Місцеве населення та туристи відвідують ліси для відпочинку. Внаслідок цього утворюються стежки, витоптується трав'яний покрив, залишаються сміття та сліди багать. На ділянках з високим рекреаційним навантаженням знижується здатність лісів до самовідновлення.

3. Пожежна небезпека

Лісові пожежі можуть виникати через недбалість людей або спалювання сухої трави та стерні. Пожежі знищують рослинність, пошкоджують ґрунт та можуть призвести до втрати деревного покриву на значних ділянках.

4. Незаконні рубки та пошкодження лісу

Іноді трапляються самовільні вирубки, що порушують екологічну рівновагу та знижують продуктивність насаджень.

Загалом, антропогенний вплив на ліси ДП «Охтирський лісгосп» є помірним, проте потребує контролю та регулярних заходів з охорони і відновлення. Ефективна робота лісгоспу допомагає підтримувати продуктивність лісів та їх екологічну стійкість.

3.3. Екологічні наслідки антропогенного впливу

Антропогенний вплив на ліси ДП «Охтирський лісгосп» призводить до кількох основних екологічних наслідків:

1. **Порушення структури насаджень**
Надмірні або незаконні рубки змінюють вікову та видову структуру деревостанів, зменшують кількість старих дерев та різноманітність порід. Це знижує стійкість лісів до шкідників, хвороб і природних катаклізмів.
2. **Зниження продуктивності лісу**
Втрата дерев та пошкодження ґрунту призводять до зменшення приросту деревини, погіршення умов для росту молодняка та зниження загальної продуктивності лісових масивів.
3. **Погіршення біорізноманіття**
Рекреаційне навантаження, пожежі та вирубки призводять до зменшення кількості трав'яного покриву, чагарників і тваринного

населення. Втрачаються місця проживання для дрібних ссавців, птахів та комах.

4. Зміни ґрунтового покриву

Витоптування, спалювання та вирубки погіршують родючість ґрунтів, спричиняють ерозію та зменшують накопичення органічної речовини.

5. Підвищення ризику лісових пожеж

Відсутність належного контролю та недбалість людини збільшує ймовірність загорянь, що можуть знищити великі площі деревостанів та призвести до деградації екосистеми.

3.4. Діяльність лісгоспу щодо охорони та відновлення лісів

ДП «Охтирський лісгосп» проводить систематичну роботу щодо охорони та відновлення лісів. Основні напрями діяльності включають:

1. Лісовідновлення та лісокультурні роботи

Проводиться висадка саджанців хвойних і листяних порід, догляд за молодняком, проріджування деревостанів для поліпшення доступу світла та повітря. Це забезпечує підвищення продуктивності лісів та формування здорових насаджень.

2. Заходи протипожежного захисту

Лісгосп створює мінералізовані смуги, проводить санітарне очищення від сухостою, організовує патрулювання і навчання персоналу щодо правил поводження з вогнем.

3. Охорона від незаконних рубок

Встановлюється контроль на території лісових масивів, ведеться облік деревини, проводяться рейди та інформаційна робота з населенням про відповідальність за самовільні вирубки.

4. Збереження біорізноманіття

Лісгосп створює спеціальні захисні ділянки, де не проводяться рубки, сприяє збереженню старих дерев і місць проживання рідкісних видів рослин і тварин.

5. Екологічне виховання

Проводяться інформаційні кампанії та лекції для місцевого населення про важливість збереження лісів та їхніх екосистемних функцій.

Завдяки цим заходам ДП «Охтирський лісгосп» підтримує стабільність лісових екосистем, забезпечує їхню продуктивність та сприяє збереженню природного середовища регіону.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Ліси ДП «Охтирський лісгосп» є важливим природним ресурсом Сумської області, який виконує екологічні, економічні та рекреаційні функції. Основними деревними породами є дуб, сосна, ясен, береза та вільха, а структура лісів переважно мішана, що сприяє підтриманню біорізноманіття та стійкості екосистем.

Антропогенний вплив на ліси лісгоспу проявляється у формі лісозаготівлі, рекреаційного навантаження, пожеж, забруднення та незаконних рубок. Ці фактори призводять до порушення структури насаджень, зниження продуктивності лісів, погіршення стану ґрунтів і біорізноманіття.

Аналіз літературних джерел, польові спостереження та картографічний аналіз показали, що антропогенний вплив у більшості випадків є помірним, проте окремі ділянки потребують підвищеної уваги та контролю.

ДП «Охтирський лісгосп» систематично проводить заходи щодо охорони та відновлення лісів: лісокультурні роботи, догляд за молодняком, санітарні рубки, протипожежний захист, контроль за незаконними рубками та екологічне виховання населення. Ці заходи забезпечують стабільність лісових екосистем і сприяють їхній довготривалій продуктивності.

Для підвищення ефективності охорони лісів рекомендується посилити контроль за незаконними рубками, розширювати площі захисних насаджень, проводити моніторинг стану деревостанів та активно залучати населення до природоохоронної діяльності.

Таким чином, збереження лісів ДП «Охтирський лісгосп» можливе за умови поєднання сучасного лісогосподарського планування, регулярного моніторингу стану насаджень та заходів з охорони від негативного антропогенного впливу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мусієнко С. І. Лісівничо-екологічні особливості рекреаційно-оздоровчих лісів Лівобережного Лісостепу України // Науковий вісник НЛТУ України. 2020. — Т. 30, № 2.
2. Ворон В. П., Коваль І. М., Ткач В. П. Ліси техногенно забруднених територій України: монографія / за ред. В. П. Ворона. — Харків : УкрНДІЛГА, 2018. — 256 с.
3. Національна інвентаризація лісів України: статистичний звіт / Державне агентство лісових ресурсів України, ВО «Укрдержліспроект». — Ірпінь : Укрдержліспроект, 2023.
4. Звіт про стан, охорону та відтворення лісового фонду Сумської області / Сумське обласне управління лісового та мисливського господарства. — Суми, 2023.
5. Пастернак В. П., Яроцький В. Ю. Оцінка антропогенної трансформації лісових екосистем Лівобережного Лісостепу // Наукові праці Лісівничої академії наук України. — 2021. — Вип. 22. — С. 44–53.

6. Білоус А. М. Лісові ресурси України: методологія оцінювання та компоненти фітомаси: монографія. — Київ : НУБіП України, 2019. — 320 с.